

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Ebrietas

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

POLYANTHE NOVÆ LIBER V.

E. Ebrietas.

DEFINITIO: ET ETYMOLOG.

EBRIETAS, Græce *μῆθη*, *μεθη*, & *μεθύω* vel *μεθύωσ*, id est ebrius & *μεθύω* inebriatio dicitur. Est autem ebrietas appetitus bibendi ultra mensuram, ex quo provenit rationis privatio. Temetum visum, & Temulentia. Ebrietas est, per quam menti quædam sui obliuio generatur, & superfluum potuum indulgentia. *sec. Isid. lib. Etymolog.* Ebrietas est privatio vñs in

tellectus, facta ad aliquod tempus, ex immoderato potu vini, vel cuiuscunque alterius rei potabilis.

Ebrius & ebriosus sic differunt: quod ebrius est, qui nimio potu est alienatus mente, ebriosus, qui sæpe fit ebrius. Ita ebrietas & ebriosus differunt, quod ebrietas fit ex causa, ebriositas fit ex moribus. Ab ebrius fit inebriatio, & eius passivum inebriatio, & ebriose adverbium id est, ad eam similitudinem. Et ebriolo verbum dicebant antiqui. *Laertius: Ebriolati mentem hilariam arripiunt.*

Ebrius dicitur, qui nimio potu alienatus est mente: Contrarium est sobrius, quasi sine ebrietate, qui in cibo & potu temperans est, & qui non est actu ebrius. Ebriosus sæpe & semper fere: ebrius dicitur, qui potu obrutus est. Sic ebrietas fit ex causa, ebriositas ex more & assuetudine.

Hebr. *Schabar* tum inmoderatum vini alteriusve potus inebriantis ingurgitationem, tum liberaliorem potationem nonnunquam significat. inde *Schicaron* ebrietas. *Ezech. 23. 4. 4.* Cognationem habet verbum hebraicum *Schucar* cum *Schackar*, scutilliter egit, nam ebrii scutilliter se gerunt, vrbiumque ac pagorum sunt ludibria. Hinc *exiga*, sicero *exiga*, salto vt ebrius.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Mulier ebriosa, ira magna: & contumelia, & turpitudine illius non tegetur. *Ecl. 26.*

Sicut ignis probat ferrum durum, sic vinum corda arguet in ebrietate potatum. *31.*

Diligenter in vino noli provocare, multos enim exterminavit vinum. *ibid.*

Amaritudo animæ vinum multum potatum, aqua vitæ vinum hominibus: si bibas illud moderate, sobrius eris: in iucunditate creatum est, non in ebrietate ab initio. *ibid.*

Exultatio animæ & cordis, vinum moderate, potatum: & sobrius potus sanitas est animæ & corporis. *ibid.*

Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum: in dormiendo non laborabis ab illo, nec senties dolorem. *ibid.*

Non in commessationibus & in ebrietatibus. *Rom. 13.*

Qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. *1. Thess. 5.*

Ebrietas iram Dei provocat.

Vt qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam, vt vino astuctis. Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuio vestris: & opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis. *Esa. 5.*

Vt qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. *ibid.*

Expergitur imini ebrii, & stete: & ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam perit ab ore vestro. *Joel. 1.*

Neque ebriosi regnum Dei possidebunt. *1. Cor. 6.*

Mentem alienat.

Ne intuearis vinum, quando fluctat: cum splenderit in vitro color eius, ingreditur blande, & in nouissimo mordebit, vt coluber, & sicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbunt extranea, & os tuum loquetur perueria, & eris sicut dormiens in medio mari, &

quasi sopitus gubernator amisso clauo, & dices: verbera sed non dolui: traxerunt me, & ego non sensi. Quod rursum vina repetam. *Prov. 23. 31.*

Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes: & fatos. *Ecl. 19. 2.*

Ne comprimis in conuiuio vino. *31.*

Vt coronæ superbie ebriis Ephraim, & floridæ exultationis eius, qui erant in vertice vallis pinguedinis vino. *Esa. 28. 17.*

Verum hi quoque præ vino nescierunt, & præ errore Sacerdos & Propheta nescierunt præ ebrietate: vino, errauerunt in ebrietate: nesciuerunt viderentur iudicium. Omnes enim mensæ repletae sunt vinis, quæta vt non esset locus vltra. *ibid.*

Venite, sumamus vinum, & implemur ebrietate: & die, sic cras, & multo amplius. *6.*

Ad te quoque perueniet calix: inebriaberis super Thren. 4.

Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor. *1. Cor. 6. 10.*

Libidinem inflammat.

Luxuriosa res vinum. *Prov. 10.*

Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. *Eph. 5. 18.*

Corpus enervat.

Qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. *Prov. 23. 31.*

Bibite & inebriamini, & vomite, & cadite, neque gladii, quem ego mittam inter vos. *1. Cor. 11. 22.*

Substantiam dissipat.

Noli esse in conuiuio potatorum, ne in commessationibus qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes prætes symbola consumentur. *Prov. 23. 26.*

Operarius ebriosus non locupletabitur. *Ecl. 31. 40.*

Pacem separant.

Tumultuosa ebrietas. *Prov. 20.*

Cui vix cuius patri vix, cui rixæ, cui fouet, cui sufficit, cui suffollio oculorum? Nonne his, qui commorantur student calicibus epotandis? *23. 31.*

Ebrietatis animofitas, imprudentis offensio, animofitas & faciens vulnera. *Ecl. 31. 40.*

Vinum multum potatum irrationem, & iram dicitur. *ibid.*

Coeperunt principes furere à vino. *1. Cor. 11. 22.*

Secretum manifestat.

Nullum secretum est, vbi regnat ebrietas. *Prov. 31. 4.*

Vt qui potum dat amico suo, mittens sed fenum, & aspiciat nuditatem eius, repletus est ignominia pro potu quoque; & confopire: circumdabit e calix dextrae. *ibid.*

Ebrietas spiritualis. *1. Cor. 11. 22.*

Ebrius, ebria, arumnis & afflictionibus opprelli. *1. Cor. 11. 22.*

Ebrii sanguine sanctorum meretrix mystica. *1. Cor. 11. 22.*

SENTENTIAE PATRUM.

Noachi indecora ebrietas scripta est, vt ebrietatem non habentes, propter quam qui ebrietas turpitudinem peiapher & Sem) benedicuntur à Domino. *Clemente*

Lymphatus & caecodemone captus, misericordia peiapher est: ebrius vero eadem fere & ipse patiens, mittens sed fenum, & aspiciat nuditatem eius, repletus est ignominia pro potu quoque; & confopire: circumdabit e calix dextrae. *ibid.*

Quid infelicis ebrietatis dominatus? ventris vna fundere, sensui rationem adimere, non loqui, non cogitare, & mortem quandam naturæ incolunt impetum. *1. Cor. 11. 22.*

Ebrietas est somes libidinis, quo per carnes vasa viscera, animus ignescit. *Aug. in epist.*

Ebrietas est flagitiorum omnium mater, calumpnaria, radix criminum, origo vitiorum, turbatio equitatis, sensus, tempestas lingue, procella corporis, &

Tulchrius est sbrrium esse quam multa laborare crapula,
O podis auxperos usus imoz ad ei poveris.
Multum merum pauca cogit sa pere.

Plautus in Pseudolo.

Magnum hoc vitium est vino,
Pedes capti at primum, luctator dolosus est.

Terent. in Eunucho.

Sine Cerere & Libero friget Venus.

Virg. de Vin. & Venere.

Nec Veneris, nec tu vini caparis amore,
Vno namq; modo vina Venere nocent.
Vt Venus eneruat vires sic copia vini,
Et tenet gressus, debilitatq; pedes.
Multos cecus amar cogit secreta fateri,
Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum saepe petit serus existiale Cupido,
Sape manus iridem Bacchus ad arma vocat.
Deniq; cum mentes hominum furiant vterq;
Et pudor & probitas, & metus omnis abest.
Compedibus Venere, vinclo asfringe Iygam,
Ne re muneribus ledat vterq; suos.
Vina sicut sedant, natio Venus alma creandi o
Sed fines horum transfluisse vocet.

Quid. Metamor. lib. 7. fab. 8.

Nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt.

Quid. lib. Metamor. 12. fab. 3.

Ebrietas geminat abidine surgit.

Ibidem.

Vina dabant animos.

Ibidem.

Vinoq; leuans curasq; strimq;

Quid. Amor. lib. 1. eleg. 6.

Nox & amor, vinumq; nihil moderabile suadent:
Ista pudore v'cat, Liber amorq; metu.

Ibidem lib. 1. de Arte amandi.

Vina parant animosq; faciuntq; caloribus aptas.
Cura fugit multo diluiturq; mero.

Tunc veniant risus, tunc pauper cornua sumis,
Tunc dolor & cura, rugaq; frontis abis.

Tunc aperit mentis auro rarissima nostrae
Simplicitas, arret excusatione Deo.

Propert. lib. 2. eleg. vlt.

Vino forma perit, vino corruptur ar as,
Vino saepe suum necis amica virum.

Tibull. lib. 1. eleg. 2.

Adde merum, vinumq; nouos compeffe dolores,
Occupat ut sese luxuria vicia sopor.

Horat. carm. lib. 1. Od. 13.

Siccis omnia nam dura Deum proposuit: neq;
Mor daces aliter assurgunt sollicitudines,
Quis non te potius Bacchi pater ceq; deceni Venus?
At ne quis modici transibat muneris Liberi
Centena monet cum Lapythis rixa super mero debellata.

Horat. lib. 1. epist.

Quid non ebrietas desinat? Opera recludit,
Spes iubet esse ratas, in spalia trudit inermem.
Sollertis animis dnu eximit, addocer artes.
Fecunda calices, quem non fecere disertum?
Contra acta quem non in paupertate solutum?

Horat. lib. 2. serm. satyra.

Vides ut pallidus cinis
Cena desurgat dubia? quum corpus onustum
Hesternis vitijs animum quoz, pregrauat vna
Atq; effugit humo diuina particulam aura.

SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Comestationibus & ebrietatibus species dorata permissitum cum
praedicta, tanquam causa ad causatum genus gaudet sustineri. Coi-
tum enim facit ebrietas reatiue, nec non & caetera vitiorum genera.
Vinum autem modice sumptum acuit ingenium, & intellectui vi-
detur afferte acumen. Non modice autem sumptum, rationem
perturbat, intellectum hebetat, memoriam eneruat, obliuionem
iustum mittit, errorem infundit, ignauiam producit. Vbi est ebrietas, ibi
dominatur fortuna, vbi fortuna, ibi nulla sapientia, sed insipientia
peruagatur. *Beatus lib. de Schol. disciplina.*
Sapientis viri super mensam celebre dictum est: Prima, inquit,
cetera ad sitim pertinet: Secunda ad hilaritatem: Tertia ad volu-
ptatem: Quarta ad inianiam. *L. Apuleius Florid. 3.*
Comes ebrietas obliuio est, opinio, his ortus est memoriae de-
fectus *Macrob. 1. 1. sup. somnium Scipionis.*

E

Nam sicut in præcipiti stantem vel levis tactus impelli: ita vino vel infusum vel aspersum, parvus quoque dolor incitat in furorē. Quis enim ambigit eum, qui diversio vino vitur, in repentinam ruere ebrietatem, nec dum hoc potus copia postulant? Qui autem sunt crebro ebrii, cito senescunt. Alii ante tempus competentis ætatis vel caluito, vel canitie insigniuntur, quæ non nisi inopia caloris eveniunt. *Macrob. Satur. l. 7.*

Principio lege faciemus, ut pueri vsque ad duodevigesimum annum vini usum prorsus ignorent. Nempe eos monebimus, non oportere ignem igni in corpus atque animam suggerere, antequam viri effecti subire labores incipiant. Furiosum namque habitum iuventutis cavere oportet. Deinde vino moderate utatur vsque ad ætatis annum trigessimum. Ab ebrietate vero & vini repletionē iuvenes omnino abstineant. *Plat. 2. de leg.*

Quemadmodum multo dolia ipsa rumpuntur, & omne quod in imo jacet, in summam partem vis caloris eiecit; sic vino exarsuante quicquid in imo jacet abditum, effertur & prodit in medium. Onerari vero quemadmodum non continent cibum vino redundante, ita nec secretum quod suum est, & alienum pariter effundunt. *Sen. 21. epist.*

Audi quemadmodum Zeno vir maximus colligat virum bonum non futurum ebrium. Ebrio nemo secretum sermonem committat. Vir ergo bonus ebrius non erit, quemadmodum opposita interrogatione simili deridatur, attende, dormienti nemo sermonem committit, viro autem bono committit: vir ergo bonus non dormit. *ibidem.*

Interim si hoc colligere vis virum bonum non debere ebrium fieri, cur simile agis? Dic quam turpe sit, plus cibi ingerere, quam capiat stomachus, & stomachi sui non esse mensuram. Quam multa ebrii faciunt quibus sobrii erubescunt? nihil aliud esse ebrietatem quam voluntariam insaniam. Extende in plures dies illum ebrii habitum, nunquid de furioso dubitabis? nunc quoque non est minor, sed brevior. *ibid.*

Refertur Alexandri Macedonis exemplum: qui Clitum charissimum sibi ac fidelissimum inter epulas transfodit, & intellecto facinore, mori voluit. Cogita quas clades edidit publica ebrietas: hæc accerrimas gentes bellicosasque hostibus tradidit, hæc multorum annorum pertinacia bello defensa moenia patefecit, hæc contumacissimos & iugum recusantes in alienum redegit arbitrium, invidiosos enim acie, mero domuit. *ibid.*

Alexandrum, cuius modo feci mentionem, qui tot itinera, tot prælia, tot hyemes, per quas victa temporum locorumque difficultate transierat, tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria tutum dimiserunt, intemperantiam bibendi, & ille Herculanus ac facilis scyphus submersit. Dic ergo, quare sapiens non debeat ebrius fieri? deformitatem rei & importunitatem offendere rebus, non verbis, quod facillimum est. *ibid.*

Nonnulli maiorem partem noctis in conviviis exigunt, vino vero madente, & mersi vsque ad horam sextam dormiunt, hoc matutinum eorum. *Epist. 85.*

Certe d. regit omne vitium ebrietas & incendit, ubi possedit animum nimia vis vini, quicquid male latebat, detegit, vel emergit, non facit ebrietas vitia, sed protrahit, tunc impudicus moribus proficitur ac publicat, tunc pecculans non linguam, non manum continet, cretici insolenti superbia, crudelitas seuo, malignitas luindo, omnium vitium grassatur & prodit. *ibid.*

Adhuc illam ignorantiam sui, dubia & parum explanata verba, incertos oculos, gradum errantem, vertiginem capitis, testa ipsa mobilia, velut aliquo turbine circumagente totam domum, stomachi torrentia, quam effere fecit, metum, ac viscera ipsa offendit: tunc tamen vitiumque tolerabile est, dum illis vis sua est, quod cum somno vitatur, quæ ebrietas fuit, crudelitas facta est. *ibid.*

Quæ gloria est capere multum? quum enim penes te palma fuerit, & superstes toti convivio fueris, quum omnes viceries virtute magnifica, & nemo vini tam capax fuerit, vinceres dolo. *ibid.*

Ebrietates continuæ animos in furorē adducunt, nam quum sæpe apud se non sunt consuetudine insanæ durata vitia: vino tamen concepta etiam sine vino valent: violentiam enim violentia sequitur. *ibid.*

Absentem lædit, qui cum ebrio litigat. *In Prolog.*
Quid turpius ebrioso, cui feror in ore, tremor in corpore? Qui promit stulta, prodit occulta: cui mens alienatur, facies transformatur. Nullum enim secretum ubi regnat ebrietas, *Inno. de vitia vite conditionis huma.*

§ APORHTHEGMATA.

Pitracus legem tulit: ut qui per temulentiam sceleris aliquid commississent, duplo plecterentur. Solet enim vulgus hominum ebrietatis obtentu crimen extenuare: Ideo factum ferunt, ut in sola vino abundaret. *Laert. l. 1. c. 5.*

Solen, legem tulit, inter alias, cuius verba eiusmodi erant: Prin-

ceps, si deprehendatur ebrius, morte mulctetur. *ibid.*

Pythagoras, ebrietatem dicere solebat insaniam. *Stob. ser. 18. Max. ser. 30.*

Idem consultus, quoniam vinofus ebrietatem defecit, Si quæ per ebrietatem facit, frequenter animo. *serm. 18.*

Heraclitus ruditer celare non ita facile esse dicit in vino. *Stob.*

Democritus, pro fanitate vota (inquirebat) dixit homines in se ipsam esse: contraria autem per se ipsam suis libidinibus ipsam amittunt. *Stob.*

Idem dicere solebat, in vite tres nasci botros, quorum unus sit voluptatis, secundus ebrietatis, tertius intemperantiae. *parte. 1. ser. 39. Et 41. Max. ser. 30. Episteto attribuit.*

Anacharsis, Scythia idem de tribus botris dixit, tertio attribuit molestantiam. Sentiens, parcum vitium dicitur, quia sedat sitim: largiorem, gignere temulentiam, parare rixas, ædes ac morbos. *Laert. l. 1. c. 9. in Melisspart. 1. ser. 41. Max. ser. 30.*

Idem admirabatur illud, quod Græci initio comitibus sillis venerunt, satiri maioribus: Sentiens, potum prohibendum, nisi ad sedandum sitim. Absurdum igitur bibere, quum iam sitis esset sedata. *Laert. l. 1.*

Idem dicere solebat, qui cunq; sobrii fieri vult, mores intueatur. *Plat. Stob.*

Plato, negabat oportere inebriari preterquam in ipse Deus vinum porrigit. Festos dies decet hilaritate per se da est. *Laert. l. 1.*

Idem discipulos suos admonerat, ut se ebrietate templarentur. Sic enim fore, ut dum faciem suam phrenetico similem intuerentur, in posterum ab ebrietate horrent. *Ful. l. 7. c. 2.*

Idem dicebat animi mores in vino apparere, quæ ebriofus, & quemvis cuiusque rei prædictum esse, siue nauigium, siue cursum, siue exercitum, siue fideli suæ commissam. *Stob. serm. 18.*

Idem, Manifestum esse dicebat, non modo senem ebriari, sed inebriatum quoque. *Eod. serm.*

Digenes, videns hominis viro dedissimam ædes, ianua in inscriptione: Minime dubitabam, inquit, quæ excussa facile domum euomeret. *Brus. l. 1. c. 19.*

Idem vinum plurimum in convivio quodam dicitur fudiri, quod quum quidam indignè ferret: Si inquit ebiberem, non tam liquorem quam mespam quæper. *Stob.*

Idem A dolescentem stupidum mero, & prolium ebrietatis: Adolecentule autem, temulento fatuas præter-

Zenonem Citriæum, summa verecundia coloratum, bebat rex Antigenus. Accidit igitur, ut aliquando ebrium impletus, obuiam Zenoni ferret: quem oblectans amplexus, ut temulentus, petiitque ut sibi quidam dedito temere sacramento, consummavit se præstare, ut stulasset. Tum ille dixit ei: Abi, & euome. *Græci* in hensione simul temulentiam eius taxans, simam in pueria comestatio potatioque & nocumentum adhibere. *V. hist.*

Sophocles, vitio vertebat. *Æt. hyl.* quod ebrius bene scribit: inquirebat, nesciens tamen id facit. *Stob. serm. 18.*

Cleophantus, quidam ei dicenti, Non te pudet ebrietate, Te vero non pudet, ebrium monere? *Zenon. Epist. 85.*

Leontichidas, percontanti quidam, cur parce ebrietate, Ne, inquit, pro nobis alii consulent. Sentit autem eum nequaquam salubriter de rebus consulat. *Stob. serm. 18.*

Aristippus, iactanti quidam, quod multum ebrietate ebriaretur: Quid, inquit, magni naras, quum ebrium mulus? *Laert. l. 1. c. 8.*

Anonymus, quidam Lacon, quum audisset quocogit ad bibendum: Num, inquit, cogitur etiam ad ebrietatem? *Græcorum* morem, in conviviis competentiam cyathorum modum, quum id reuera nihil ebrietatem hominem qui non est, ad certum eorum modum re, nisi quod alterius absurditatem cleat. *Lacon.*

Agellus, cum in comotatione quadam ductus iactus esset princeps conviuii (huius autem præscribere quantum quisque biberet) rogatus, quantum cuique vini deberet apponere? Si multum, inquit, datum est, dato cuique quantum posuit. *Stob.*

Idem, quum dicitur, quibus placeret largire vini copia deesset, quibus placeret largire bibendum cogentur, quibus placeret largire maligniores vini copia, per æqualitatem

quoniam citra quidem hoc omnia confusa sunt: post hæc verò, hoc quidem in fecem subidet, hoc in spumam exilit, hoc verò in gustatum vsum: & hoc est bonum, quod nunquam facile subvertitur. Quod verò dicunt, tropiam neque vinum est, neque fex, omnibus commisit, hoc in flumine quicumque viderit, cum aquarum vortex efficitur. Sicut tunc mortuos pisces videmus adnantes, & fimi crassitudine oculis captos: itidem & in nobis efficitur. Cum multus ingluuici superne influxerit imber, postquam omnia cognouerit, mortuas amatate facit cogitationes pridem sanas, & in puro viuentes. *Hom. 45.*

Sicut hostibus urbem subeuntibus, & obsidione facta, & perturbatione, multum efficitur tumultus: ita fit in anima subrepente vino cum deliciis. *hom. 54.*

Augustini. Corpora nostra terrena sunt: Quomodo pluuia nimum grandis & diuturna si fuerit, terra confunditur, & in lutum resoluitur, vt nulla in ea cultura possit fieri: sic & caro nostra, quando abundantior, potu fuerit inebriata: nec spiritualem culturam accipere, nec fructus animæ necessarios poterit exhibere. Et ideo, quomodo omnes homines sufficientem pluuiam in agris suis accipere desiderant, vt & culturam valeant exercere, & de fructu vini libertate gaudere: ita & in agio corporis hinc tantum deberent bibere, quod oportet, ac nimia ebrietate, ipsa corporis terra, velut in paludem conuersa, magis vermes & serpentes vitiorum generare, quam fructus bonorum operum possit afferre. Omnes enim ebriosi tales sunt, quales paludes: videntur serpentes, sanguisugæ, nascuntur ranæ, & diuersa genera vermium, quæ magis horrorem possunt generare, quam aliquid quod ad victum proficiat, exhibere. Herba, quæ in ipsis paludibus vel circa ripas earum nasci solent, nihil vtilitatis habere videntur, in tantum, vt annis singulis incendio concrenentur: ita quod de ebrietate nascitur, igni præparatur. *Serm. 231. de vitanda ebrietate.*

Ebriosi peiores animalibus. Cum enim illa amplius, quam eis oportet, bibere nolunt: isti & duplum, & triplum, quam eis expedit, potum accipiunt. *ibid.*

Ebrietas est quasi puteus inferni: quotiescunque susceperit, iam si digna subenerit poenitentia, & emendatio subleuata, ita fortiter sibi vendicat, vt eisdem ipsos de inferni tenebroso puteo ad charitatis vel sobrietatis lucem redire non permittat, sine poenitentia. *ibid.*

D. Basilij. Ne velut in hos dies crapulæ thesauros reponito. Ista infida peni cella est, in pertulsum hauris dolium: fit enim vt vinum perfluat, ad suam recurrens viam, peccatum verò maneat in dolio, famulus profugit ab hero verberante, tu vero non recedis à vino, quod contudit caput tuum. Ebrietas vt somnum adfert mortis germanum: ita vigiliam habet somnis ad similem. *De ieiunio.*

Velut nauis, quando fluctibus procellæ acceptis grauantur, necessario comæatus vacatione ac projectione vacuanda sunt: sic ebrietas rerum stomachum grauantum vacuatio necessaria, ex quo & vomitione & deiectione frequenter vix leuari possunt, tantò nauis deterior, quanto illi rescaulantur extrinsecus & mare. *Serm. de ebrietate.*

Sicut valles & botri, donec torrentibus inundantur pleni esse videntur, vnda verò desinente, statim sicca vacuaque remanent: sic & vinolentorum ora vino ac potatione durantiibus exsiccantur ac madescunt, paulo post continua siccitate laborant. *De ebrietate.*

Nocentia quidem pestis cum tempore hominibus contingit, aere ipso paulatim virus suum corporibus infrente: vni autem noxæ illico ingruunt. Ebrii quippe cum adeo corruerunt animam, vt tota sit inquinata, & plena maculis, insuper etiam corporis habitum perdunt, &c. *Apud Antonium in Meliss. part. 1. sermone 41.*

Vt aqua adterfatur igni: sic immoderatus vini potus rationem extinguit temperantem. *apud Max. serm. 30.*

Ignis archi, ignaui canes apud mensam audent, in venatu minime: sic ingenerosum est, cum sobrius liberè loqui non audeas, inter pocula id facere. *in Moral.*

Seneca. Quemadmodum musto dolia ipsa rumpuntur, & omne quod in imo iacet, in summam partem vi calor eiecit: sic vino exultante, quicquid in imo iacet abditum, effertur, & prodit in medium. *lib. 2. epist. 84.*

Quemadmodum difficiles faciunt oculos diuini morbi, etiam ad minimum radii solis offensionem: ita ebrietas continuæ effert animos. *ibid.*

Quemadmodum onerati mero non continent cibum: ita nec arcum, redundante vino.

Pliny. Vt polyphi non extendunt sua flagella, nisi ad esculenta: sic quidam omnium felicitatem cibo potuque metuntur. *lib. 9. c. 29. §. 1. l. 1.*

Erasmi Roterdami. Lyfimachus ob sitim coactus se dedere Seythis, deinde cum frigidam bibisset aquam: Dii boni, inquit, quam breuis voluptatis causa quantam deposui felicitatem! ita nobis cogitandum, postquam ob potationem in te pesti uam, aut venentem, in longum morbum incurrimus. *in similib.*

Musca & alia nonnulla insecta suctu viuunt, ideoque eis prolingua est fistula: ita quosdam videas bibones, qui potu viuunt, a cibo abhorreant. *in similib.*

Thyrieri. Qui ambrosio delegit in mensis, exultant gratiam, quam qui dilutum iterum ducit ad phlegma. *112.*

EXEMPLA BIBLICA.

Ebrietas exempla: Noe, *Genes. 9. v. 21.* Nabal, *Ammon. 2. Sam. 13. v. 28.* Ela, *1. Reg. 16. v. 9.* Bernadad, *Dan. 5. 2.*

In ebrietate extintorum exempla: Philistæi, *Ammon. 2. Sam. 13. 28.* Ela, *1. Reg. 16. v. 9.* Holofernes, *Balsasar, Dan. 5. v. 1. 2. 3. 4. 30.* Simon cum filiis & quibusdam, *1. Machab. 16. v. 16. 17.*

EXEMPLA HISTORICA.

Pitracus Mitylenæus temulentos, si quid deceptus, poena puniri curauit, vt formidine supplicii à vino prorsus abstergerent. *Alex. ab Alex. lib. 3.*

Apud Hispanos hodie ebrietas tanto habetur vitio, quod nui quidem distio ei, qui hinc vitio obnoxius velentur, mittitur. *Theat. Luing.*

Indi nisi sacrorum causa vinum non bibebant: apud istum erat, vt si qua mulier regem temulentum occideret, donaretur munere, vt successori nuberet. *Alex. ab Alex. lib. 11.*

Athenienses, cum ebrietati vitium in omnibus Solonis instituto ebrium principem morte multabant. *Solone.*

Apud eos locos, qui magis vergunt ad Zephyrum, sine medicamentis ebrietas tanto grauius bibentibus, quam legem tulit Zaleucus. *Athen. 1. c. 9.*

Cleio non solum cum femine, verum etiam cum muliere, omnes sperauit. *A. lian. lib. 2. de Scar. lib. 5. c. 1.*

Heraclites pugil parem in bibendo non habebat: tantum ientaculum inuitabat, alios ad prandium, quosdam ad bibendum omnibus sine interitio sufficiebat solus. *Reatin.*

Anacharsis philoosophum auni plurimum bibere vidit. Hoc enim vitium secuti & Sythia atulerunt. *Var. hist.*

M. Cicerio filius, quum parens fuerit abstinentissimus, magis haurire solitus est, teste Plinio, temulentus ad phium impetit. *Val. Max.*

Indi serui ex fructu arundinum, quæ meli gustantur, ex dactylis, inebriantur. *Alex. ab Alex. 1. c. 11.*

Perfarum multi farinam in vinum iacientes bibunt. *Athen. 1. c. 9.*

Carthaginenses & *Celiberi* & *Thracæ* mero potantur tam viri quam mulieres: atque vino item velles perantur. clarum hoc & beatum vite genus existimantes. *Galien. A. L.*

Vitium ebrietas grauius describitur apud Xenophontem Pædia Cyri: vbi dicitur: Ebrios neque mentis esse, neque composites. Ob id Cyro puero cum hospites inuenerat, in natali die ita se ingurgitasset, vsum esse venentem, cillatore insultum fuisse.

Vini usus Romanis femine ignotus fuit, ne in alio, prolaberentur. Quæ proxima Libero patre iactantur, ad in concessam Venerem esse confectus. Quæ comina vini vsum immoderate appetit, & virtutes sanas & delicias aperit. *Val. Max. lib. 2. tit. de nuptiis. c. 1.*

Ennius poetam nunquam nisi potum ad arma ducere se dicit: certe ad ferenda tractandaque arma, multum opus esse, fateri oportet, cum multo maius existeret, quam describere. *Celius Rhodiginus. Quæ res vitio qua potioribus.*

Notam est, Archelaum philoosophum, cum in nauem nauisisset, obisse ætatis aino septuagimo quinto. *Max. par. offit. Tit. de gul. edach. c. 1. v. 1.*

Ennius articulari morbo consumptus est, quem ex vini vlti contraxerat. Quam rem egregie docet Socrates.

Ennius ipse pater dum pocula fœcat non quæ, Hoc vitio i ales fertur merni se dolere.

Ennius podagricus. *Hæc Celius libro cap. 30. testatur.*

Aeneas Syluius in libello de parui mulieribus, vitio bus ebrietatem, & tantisper fortes dum vinum bibant.

Quum ad Dionysium regem delatum esset, dum inter pocula & in ipsum & in eius tyrannidem dante, ut ad æternam, & animaduertit alterum largus potum gari, alterum vero cauteque bibere: potum dicitur, lenitiam male dicitur esse: alterum interfectum, vt quibus vitio & hostis esset.

HIEROGLYPHICA.

Per Pantheram ebriositas intelligitur. *hieroglyph.*

Phibere vini admodum auidæ, & a venatoribus ebriaple...

60.8. columnæ. 1. Tim. 3. 15. Septimè, pro fenatu ecclesiastico, Matth. 18. 17.

EMBLEMA.

In statum Bacchi. Dialogus.

Emblema xxv.

Bacche pater, quis te morti ali lumine noit, Et dicta effinxit quis tua membra manu?

Ecclesia est vna & visibilis præfigurata per vnam & visibilem arcam Noe, Gen. 1. 14. 1. Petr. 3. 20.

Ecclesia dicitur (myfticum) corpus Christi, Rom. 12. 5. 1. Cor. 10. 17. Et 12. 7. Eph. 1. 22. 23. Et 4. 9. 12. 16. Et 5. 23.

Ecclesia fidelium nascitur & propagatur per sanam doctrinam, Ioan. 1. 12. Et 3. 1. Rom. 8. 13. Et 9. 8. Galat. 3. 20. Et 4. 19.

Ecclesia.

DEFINITIO.

Ecclesia, Græca dictio est, ἐκκλησία us. h. Hebræis קהלה, congregatio, proprie dicitur de congregatione hominum per communionem facta.

Ecclesiam sibi Christus comparauit, & emit sanguine suo, Act. 20. 28. 1. Cor. 6. 2. Eph. 2. 13. Coloss. 1. 14. 1. Petr. 1. 18. Heb. 9. 12. 1. Ioan. 1. 7. Apoc. 1. 5. Et 5. 9. Et 14. 4.

Ecclesiam suam Deus protegit & custodit, Exodi 13. 21. Et 29. 45. Ierem. 2. 12. Deut. 7. 2. Et 23. 14. Et 31. 3. 1. Reg. 6. 13. Psal. 91. 1. 11. Et 132. 13. Ezech. 43. 2. Ierem. 46. 28. Matth. 18. 20. Ioan. 14. 23. 2. Cor. 1. 6. 16.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Ecclesie fundamenta.

Eccē ego sternam per ordinem lapides tuos. Esaiæ 54. Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam super petram, & descendet pluuia, & uenerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit. Fundata enim erat super petram, Matth. 7.

Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. 16. Secundum gratiam quæ data est mihi, ut sapiens architectus, fundamentum posui, alius autem superædificat. 1. Cor. 3.

Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus, idem. Superædificauit super fundamentum apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis ædificatio constructa, creticit in templum sanctum in Domino, in quo de vos coædificamini in tabernaculum Dei in Spiritu sancto. Ephes. 2. cap. 2.

Ad quem accedentes lapidem vitium, ab hominibus quidem reprobatur, a Deo autem electum, & honorificatum, & ipsi tanquam lapides viui superædificamini domus spirituales in sacerdotium sanctum, offerentes spirituales hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum. 1. Petr. 2.

Firmus